

Voedselzekerheid

Symposium 'Implementeren: denken én doen!
25 januari 2018

Dr. Jessica Kiefte- de Jong, Universitair docent LUC

Drs. Laura van der Velde, Junior onderzoeker LUMC-Campus Den Haag

Programma

- Introductie
- Casus uit de praktijk
- Wat is voedselzekerheid?
 - Presentatie onderzoek voedselzekerheid in Den Haag
- Wat kunnen we er aan doen?
 - Uitdagingen bij de implementatie van interventies

Wat beschouw je als voedselzekerheid?

Welke factoren kunnen een rol spelen bij voedselzekerheid?

Vragen bij casus

Wat beschouw je als voedselzekerheid?

Welke factoren kunnen een rol spelen bij voedselzekerheid?

Casus

Een Turkse vrouw van 39 jaar doet mee aan het onderzoek. Ze heeft obesitas, haar BMI is 35.4. Ze heeft een MBO diploma gehaald en heeft 10 jaar gewerkt als administratief medewerker, maar is daarmee gestopt toen ze haar eerste kind kreeg. Ze is getrouwd en heeft 3 kinderen. Het bruto inkomen van het gezin ligt tussen de 1454 – 1740 euro per maand. Ze maakte zich het afgelopen jaar soms zorgen dat het geld op zou zijn vóór het einde van de maand. Ze doet haar meeste boodschappen bij een supermarkt, een Turkse supermarkt en op de markt. Ze rookt en drinkt niet en heeft geen (zelf gerapporteerde) ziektes. Als ze haar gezondheid moet beoordelen op een schaal van uitstekend tot slecht, geeft ze aan een goede gezondheid te ervaren. Wat betreft de kwaliteit van het dieet scoort ze 5.4/10.

Casus

De vrouw geeft aan zich vaak zorgen te maken dat het eten op zou zijn, voordat er geld zou zijn voor nieuw eten. Verder is het in het afgelopen jaar soms voorgekomen dat zijzelf of andere gezinsleden niet genoeg geld hadden om een gezonde maaltijd te eten, of dat er niet genoeg eten was gekocht maar er geen geld was om meer eten te kopen.

Ze heeft haar kinderen altijd normale porties en gezonde maaltijden kunnen geven. De kinderen hebben nooit een maaltijd hoeven overslaan of honger gehad het afgelopen jaar.

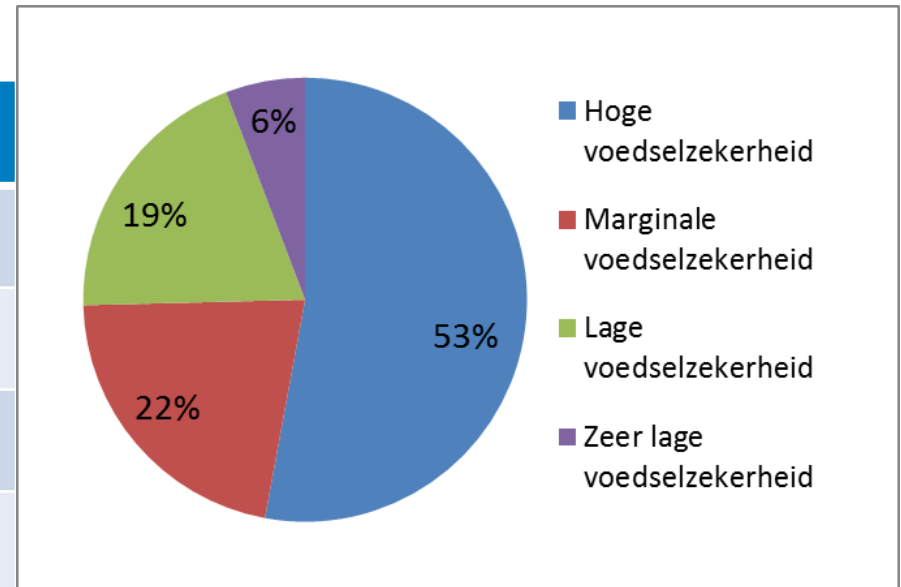
Voedselzekerheid in Haagse krachtwijken: Achtergrond

- Wat is voedselzekerheid?
 - Toestand waarin een gezin fysieke en economische beschikking heeft tot adequate voeding.
- Doelen:
 - Mate van voedselzekerheid in Haagse krachtwijken in kaart brengen
 - Invloed voedselzekerheidsstatus op kwaliteit van het dieet en gezondheidsuitkomsten

Voedselzekerheid in Haagse krachtwijken: Eerste resultaten (1/2)

- Voedselzekerheidsstatus (n=138)

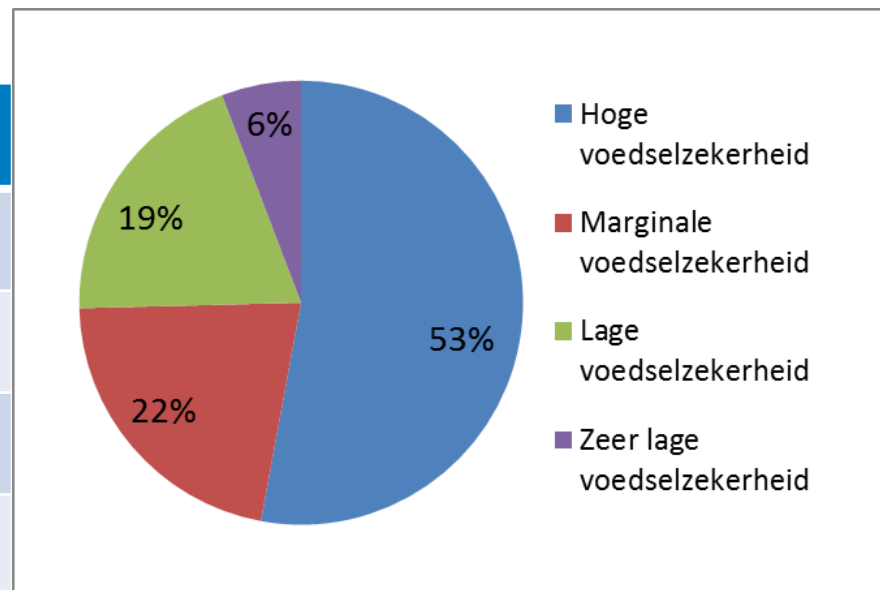
Voedselzekerheidsstatus	n (%)
Hoge voedselzekerheid	73 (53)
Marginale voedselzekerheid	30 (22)
Lage voedselzekerheid	27 (19)
Zeer lage voedselzekerheid	8 (6)

Voedselzekerheid in Haagse krachtwijken: Eerste resultaten (1/2)

- Voedselzekerheidsstatus (n=138)

Voedselzekerheidsstatus	n (%)
Hoge voedselzekerheid	73 (53)
Marginale voedselzekerheid	30 (22)
Lage voedselzekerheid	27 (19)
Zeer lage voedselzekerheid	8 (6)

In de laatste 12 maanden heb ik (of andere gezinsleden) wel eens minder gegeten of een maaltijd overgeslagen omdat er niet genoeg geld voor eten was (n (%))

	Hoge voedselzekerheid	Marginale voedselzekerheid	Lage voedselzekerheid	Zeer lage voedselzekerheid
Ja	-	1 (4)	4 (17)	8 (100)
Nee	70 (100)	25 (96)	20 (83)	-

Voedselzekerheid in Haagse krachtwijken: Eerste resultaten (2/2)

Voedselzekerheidsstatus en gewicht

BMI: n (%)	Totaal	Voedselonzeker	Voedselzeker
Ondergewicht	1 (0.8)	0 (0.0)	1 (1.1)
Normaal gewicht	42 (32.6)	8 (23.5)	34 (35.8)
Overgewicht	49 (38.0)	11 (32.4)	38 (40.0)
Obesitas	37 (28.7)	15 (44.1)	22 (23.2)

Voedselzekerheid in Haagse krachtwijken: Eerste resultaten (2/2)

Voedselzekerheidsstatus en gewicht

BMI: n (%)	Totaal	Voedselonzeker	Voedselzeker
Ondergewicht	1 (0.8)	0 (0.0)	1 (1.1)
Normaal gewicht	42 (32.6)	8 (23.5)	34 (35.8)
Overgewicht	49 (38.0)	11 (32.4)	38 (40.0)
Obesitas	37 (28.7)	15 (44.1)	22 (23.2)

Wat kunnen we als hulpverleners en beleidsmakers doen om voedselonzekeerheid te verminderen?

De Voedselbank

- Doelen:
 - Directe voedselhulp aan armste mensen
 - Voorkomen verspilling goed voedsel
- Normbedragen
 - Basisbedrag per huishouden: € 130,-
 - Per persoon: € 85,-
- Maximale periode: 3 jaar

Voedselonzekerheid Nederlandse voedselbankgebruikers >70%,

Neter, J. E., Dijkstra, S. C., Visser, M., & Brouwer, I. A. (2014). Food insecurity among Dutch food bank recipients: a cross-sectional study. *BMJ open*, 4(5), e004657.

De blauwe kratten met voedselpakketten bij de Voedselbank Amsterdam. © Joost van den Broek / de Volkskrant

Voedselbankklanten eten ongezond: te veel vlees, zuivel, chips en koekjes

Sommige producten in de gigantische hal van de Voedselbank Amsterdam zouden niet misstaan op een hip lunchmenu: biologische bieten en linzensoep in zak liggen opgestapeld in blauwe plastic kratten. Maar uit onderzoek dat de Vrije Universiteit Amsterdam woensdag publiceerde, blijkt dat voedselbankklanten ongezonder eten dan de gemiddelde Nederlander. Een gevolg van sociale klasse, niet van aanbod, volgens de Voedselbank Amsterdam.

Door: Julia Cornelissen 5 oktober 2017, 04:30

Neter, J. E., Dijkstra, S. C., Dekkers, A. L. M., Ocké, M. C., Visser, M., & Brouwer, I. A. (2017). Dutch food bank recipients have poorer dietary intakes than the general and low-socioeconomic status Dutch adult population. *European journal of nutrition*, 1-12

'Voedselbankpakket steeds verser en gevarieerder'

Gepubliceerd: 08 januari 2017 11:44

Laatste update: 09 januari 2017 01:11

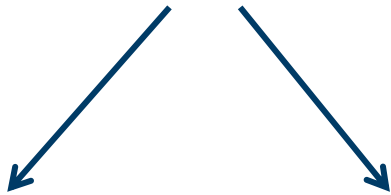
In vergelijking met tien jaar geleden zijn de pakketten van De Voedselbank verser en gevarieerder geworden.

"We hebben een samenwerkingsverband met supermarkten en producenten, hierdoor krijgen we meer verse producten en meer vlees dan vroeger binnen, kan ik me zo voorstellen", zegt Pien de Ruig van Voedselbank Nederland in gesprek met NU.nl.

"Hoe groot het pakket is, is afhankelijk van de donaties die we krijgen", vertelt De Ruig. "We proberen de inhoud van een pakket overeen te laten komen met wat de schijf van vijf voorschrijft, maar het verschilt per week en per stad wat dit precies is. 70 procent is lokaal verworven, deze inhoud verschilt dus per stad."

'Wie in armoede leeft heeft geen energie om verantwoorde keuzes te maken'

Voedselonzekeerheid

Aanbod
gezonde
voeding (door
voedselbank)

Cognitieve
ruimte om de
juiste keuzes te
maken

Wat eten we? Deze week is het beeld ontstaan dat klanten van de Voedselbank met ongezond eten thuishkomen. Dit is niet alleen vervelend, maar ook nog eens onjuist, zegt landelijk voorzitter van de Voedselbanken Leo Wijnbelt.

✎ Martine Kamsma © 8 oktober 2017

- Kwalitatief
 - Interviews met voedselbankklanten Amsterdam

Referentie:

Hoogland, H. & Berg, J., (2016). Ervaringen van schaamte en psychologisch lijden door voedselbankklanten. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*. 25(1), pp.71–89.

- Gebrek aan geld → psychologisch lijden
 - Slapeloosheid, stress, angst, paniek, depressie en/of somberheid

“Voor die kinderen is het ook niet leuk, want ik word heel snel boos. Ze hoeven maar iets te zeggen en dan vlieg ik ze aan, want ja, ik ben met andere dingen bezig”

Schaamte

3 verschillende oorzaken voor schaamte bij voedselbankklanten:

- Stempel voedselbankklant

“Omdat het toch een stempel heeft van mensen, ja, dan gaat het echt wel heel slecht met je he, als je naar de voedselbank moet. (...) Dus de eerste keer kwam ik daar echt heel erg met mijn hoofd naar beneden, bijna schamend. “

- Werkwijze voedselbank

“Als ik daar binnen ben dan wil ik echt zo snel weg. Ik wil dat niemand mij ziet. Je moet gewoon iets nemen wat je niet wilt”.

- Beperkt zijn qua consumptiemogelijkheden

“Het is een soort van psychologische ding dat je alles kon doen en op een bepaald moment niet meer dan”.

Schaamte

3 verschillende oorzaken voor schaamte bij voedselbankklanten:

- Stempel voedselbankklant

“Omdat het toch een stempel heeft van mensen, ja, dan gaat het echt wel heel slecht met je he, als je naar de voedselbank moet. (...) Dus de eerste keer kwam ik daar echt heel erg met mijn hoofd naar beneden, bijna schamend. “

- Werkwijze voedselbank

“Als ik daar binnen ben dan wil ik echt zo snel weg. Ik wil dat niemand mij ziet. Je moet gewoon iets nemen wat je niet wilt”.

- Beperkt zijn qua consumptiemogelijkheden

“Het is een soort van psychologische ding dat je alles kon doen en op een bepaald moment niet meer dan”.

Schaamte

3 verschillende oorzaken voor schaamte bij voedselbankklanten:

- Stempel voedselbankklant

“Omdat het toch een stempel heeft van mensen, ja, dan gaat het echt wel heel slecht met je he, als je naar de voedselbank moet. (...) Dus de eerste keer kwam ik daar echt heel erg met mijn hoofd naar beneden, bijna schamend. “

- Werkwijze voedselbank

“Als ik daar binnen ben dan wil ik echt zo snel weg. Ik wil dat niemand mij ziet. Je moet gewoon iets nemen wat je niet wilt”.

- Beperkt zijn qua consumptiemogelijkheden

“Het is een soort van psychologische ding dat je alles kon doen en op een bepaald moment niet meer dan”.

Schaamte

3 verschillende oorzaken voor schaamte bij voedselbankklanten:

- Stempel voedselbankklant

“Omdat het toch een stempel heeft van mensen, ja, dan gaat het echt wel heel slecht met je he, als je naar de voedselbank moet. (...) Dus de eerste keer kwam ik daar echt heel erg met mijn hoofd naar beneden, bijna schamend. “

- Werkwijze voedselbank

“Als ik daar binnen ben dan wil ik echt zo snel weg. Ik wil dat niemand mij ziet. Je moet gewoon iets nemen wat je niet wilt”.

- Beperkt zijn qua consumptiemogelijkheden

“Het is een soort van psychologische ding dat je alles kon doen en op een bepaald moment niet meer dan”.

Voedselbank als vindplaats voor mensen in nood

- Bijvoorbeeld aanwezigheid maatschappelijk werker of schuldhulpverlener

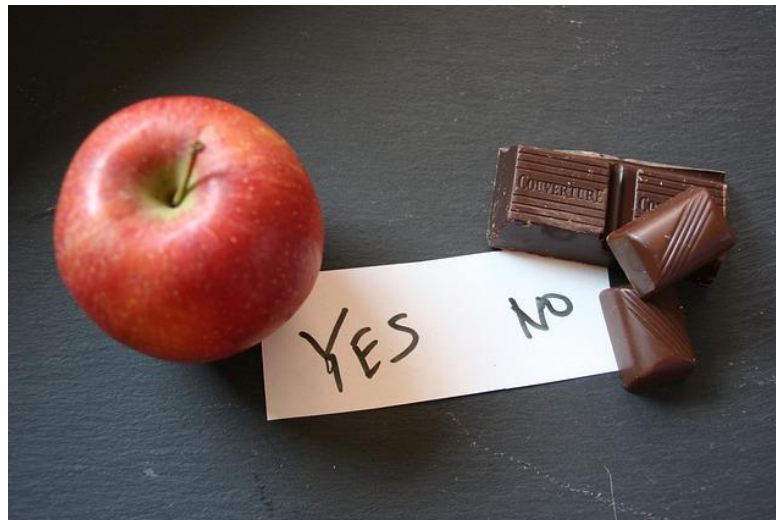
Bieden meer “menswaardige voedselhulp”

- Keuzevrijheid, sociale supermarkt

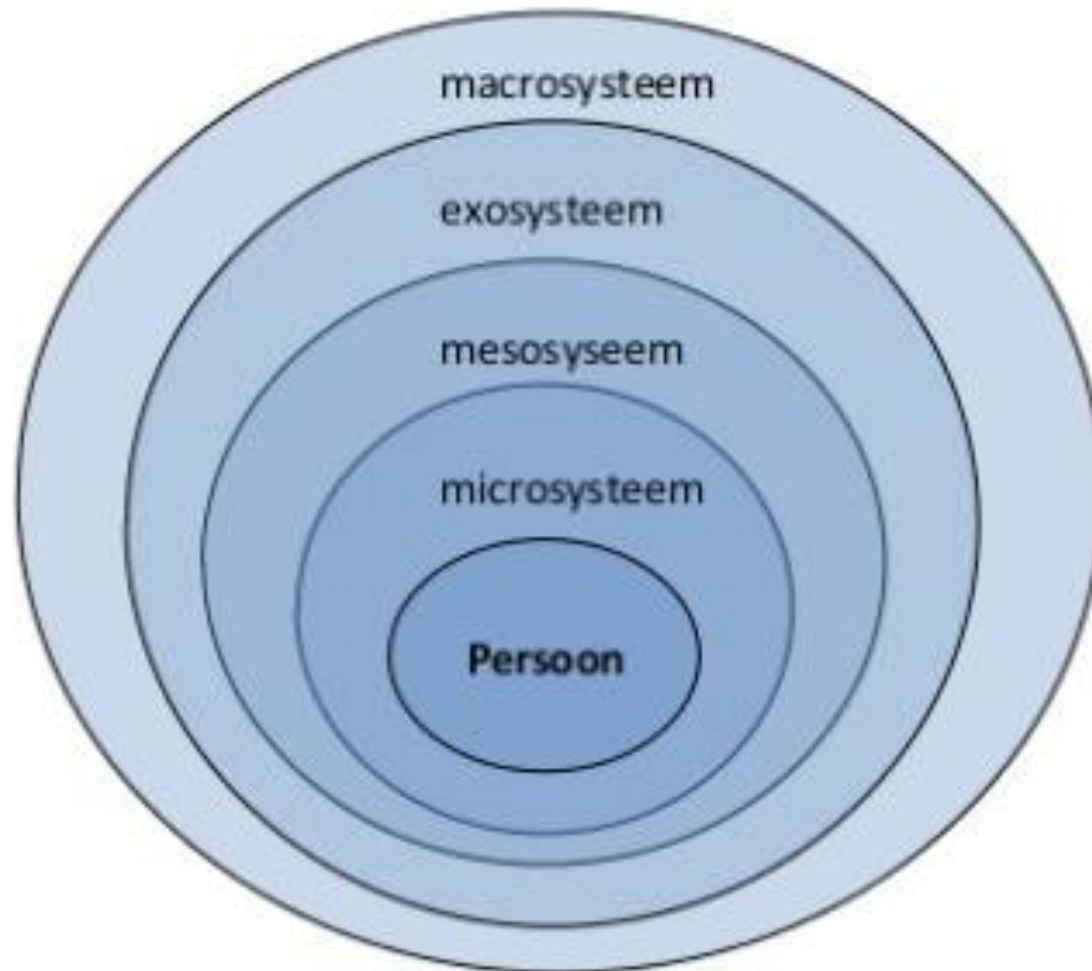
Beeldvorming armen en voedselbankgebruikers

- Reflecteren: vrij van vooroordelen en invloed op handelen?

Welke factoren zijn van belang bij de implementatie van interventies ter vermindering van voedselonzeekerheid?

Sociaal ecologisch model

Implementatie

- Optimale implementatie:
 - Procesmatige aanpak waarin kennisoverdracht en attitudeverandering vooraf gaan --> Vereist verschillende niveaus van het sociaal ecologisch model.
- Hoe nu verder?
 - Participatief actie onderzoek
 - Verbinden onderzoek & handelen.

Take home messages

- Substantieel percentage van achterstands gezinnen is voedselonzeker
 - Voedselbank is op dit moment een van de weinige beschikbare interventies
 - Maar psychologisch lijden, schaamte en gebrek aan kennis bemoeilijkt optimale implementie.
 - Rol voor meerdere disciplines:
 - 1) Bewustwording van het probleem en bespreekbaar maken
 - 2) Beeldvorming
 - 3) Navraag voedselonzekerheid binnen reguliere zorg
- Vervolg in de vorm van participatief actie onderzoek?

Bedankt voor jullie aandacht!

Contactgegevens:

Dr. Jessica Kiefte - de Jong

Email: j.c.kiefte@luc.leidenuniv.nl

Drs. Laura van der Velde

Email: lauravandervelde@lumc.nl

